

САНАА ОЛОХ

ХАБЫАТ
1931 СЫЛ АЛТЫННЫ
15 КҮНҮТТЭН ТАХСАР

№ 84 (7313) • 1992 жыл. От айын 14 күнэ. Ойгуруньук • Сынаата 80 харчы

Бааһынай хаһаайыстыба түбүгэ

МУНАЛЛАРА-ТЭНЭЛЛЭРЭ ӨССӨ ДА ЭЛБЭХ

Петр Матвеевич Макаров салайар бааһынай хаһаайыстыбата. Сылаанга биэр бөдөннөрө. Кинилэр соххоотан өлүүлэрин (най) малаһар 110 ынах сүө. Нүлөөхтөр, 70-ча сыдгы лаактар, 400кэ гектары кыайбат сирдэхтөр. Ол эрэри хаһаайыстыба 40-ча чилиннээдигтэн сүө-хүнү-аһы сирэй көрөөччү, лэриннэ, өттөөччүлэрин, мастааччыларыннан, тыа хаһаайыстыбатын бородуукталарын быһаччы өгөрөн таһаарааччыларын аһардарга үлэллэр. Итинтэн уратыларга мин мастарыскайга, сир түспэрэн өгөрөр дүгөмөлнөрүтүнэн этэрэниэ бастайаннай үлэлээхтэр, со-рохтор пенсионердар. Кинилэр, кырдык даһаны, хаһаайыстыба үлэллэр быһаччы кыттар кыахтара суох, нэһилик уопсай бар-барытын туһугар түбү-гүрэр даһон, өттөн пен-сионердар үлэни-хамнаһы, аһаах сирдэриниэ тэ-лэһин сүлдьыһы кыай-баттара сиргэ-уокка хом-моторо чуолкай. Онон бааһынар хаһаайыстыба-тыгар өлүүлэрэ (пайдарга) эрэ кыттыгастах. Техник

ка өртүтөн өлүүлэрин сыһыартарбыттар, тыа хаһаайыстыбатын холбоһор массынналарын эмиз чаас-таппыттар. Ол эрэри ба-рыта эргэ, аһсаан өртүтөн аһыйах, онон барыта тий-бэт-түгэммэт курдук. Хаһаайыстыба Тамны-ны сайылыгы сыһыарта-ран ылбыт. Билигин сүө-хүлэрин онно сайылатан олоһоллор. Олохтоох ад-министративна кытта бы-ыл 50 тонна үүтү. 17 тонна эти туттарарга дуо-габардаспыттар. Олохтоох салаатаны кытта сыһыан-наһыларга итинэн бүтөр, онтон уратытын барытын бэйэлэрэ дьаһаналлар. Тех-никаларын өрөмүөнүннэ, бэрийнэ, таһыла эбиттэр даһаны, саппаас чаас көс-түбэт. Оттон-мантан хом-муйсуохтарын, туһатыттан таһсаан бырабыллыбыт техника да, тыа хаһаайыс-тыбатын холбоһор массын-наларга да суохтар. Урут техника дэлэй, талбыттар-ын нэлэ сүлдьыһы туһанар кэмнэригэр сир онно-манга бырабылла сыталларын көрөллөрө үһү даһаны, билигин күнүс тымтыкта-нан даһаны булбат буол-буттар. Бааһынайдары

кытта көпсөтинэн көрдөх-хө урут туохха да кы-һамакка, хаһаайыстыба-найа суохтук сыһаанас-пыттарыттан улаханнан хомойо саныыллар эбит. Сорохтор олус бытарыан, кыахтара суох буолбутун сөбүлээбэттэн тыллаһал-лар. Ойгуналарын холо-бурунан бигэргэтэллэр. Быйыл атын оройуоннар-тан сир көрдөһө сүлдьы-быттарыгар «Совхозкутун ыһан баракыт», туохху-туван аахсаары гынабы-тый. Биирдилээн маала-ры сиринэн хааччылар кыах суох» диян аһсаа-таан ыппыттары ахтал-лар. Билигин Тамныкыга 40-тан таһса ыһабы ыш-лар. Эрдэ ардаабакка мөч-чирэгинэн улаханнан хом-муйсуохтарын көпсөтү-лэр. Билигин ыһахтарын күнгэ икитэ ышлар, мантан сайын үстэ ы-һаһыта киирер баһаах-тар. Эһин аһылы, суоһун көрүтэ, комбинорму ку-раанахтыы салаталлар. Үүтүтүн Уһун Күөлгэ үүт заводтар бэйэлэрэ ыш-саһан илдьэн туттараллар. Онуоха иһит-хөмүс, би-доннар тийбэттэрэ ула-

ханнан эрэйдиер эбит. Ферма старшайынан Я. Д. Филиппов, манныксыттар-ынан Д. Д. Никифоров, П. Н. Макаров, Д. Д. Ро-жон үлэллилэр. Ол гы-нан баран кинилэр субу күннэргэ оттуу барыах-таахтар. Отчоһуна кинилэ-ри нэргэттэрэ, сорохторо кийинтэрэ, оһолоро сол-буйуохтаахтар. Быйылгы саһа төрүүсү М. М. Иг-натова көрөр. Онон эр дьон оттуу бардаһтарына старшайдар Яков Филип-повы кытта фермага дыах-таллар, оһолор хаалыах-таахтар. Субан сүөһүлэрэ, онтон-мантан илбэт буо-ланнар, ыһыллыталаан хаалбыттар. Оһолу эмиз көрүүххэ-истиэххэ, бөс-туутуохха наада. Билигин күнгэ 3 центнертэн таһса үүт ыһанар. Мөччирөөт үчүгэйдик көбөөтүгүнэ уонна үстэ ыһаһыта киир-дэхтэринэ үрүг илгэһи өссө үрүлүтөр үтө баһа-лаахтар. Нам оройуонун Арбы-ныттан А. А. Никитин са-лайар бааһынай хаһаайыс-тыбатын кытта кыттыһан оттуур сир ылбыттар. Онон бу ый 18 күнүгэр барыах-таахтар. Ыраах барааччы-

лар 10-ча буоланнар иһин ДТ, иһин МТЗ трактордаах буолуохтара. Кинилэри аһынан-үөлүнэн хааччы, ыһаһа ыраахтар үс-күүр кутталдаахтар, ным-нар бэйэлэрэ нуормага оһолоннор ордорунан хаач-чылар кыахтара суох, оннук даһаны эппиттэр. Хата уматыттары көрүүх буолбуттарыгар уонна биир бырабыллыбыт үрөһи өгө-рон биирэллэригэр көпсө-тинэн оттуур сир биир-биттэригэр баһымба. Онон отчууттар олохтоох салаата бородууктанан хайдах хааччыларын көтөһөллэр. Итинтэн орнут өртүлэрэ миэстэһэ баар сирдэрин оттоон бараннар, Амма Уйуоргу үрэхтэргэ таһсаарга быһаанналар. Дойдуга аһаастары аһыта кураа-нахтаабыт, онон үрүһ, харыйа, үрөх сирдэрин өрүсүлэр баһаахтар. Ки-нилэргэ эмиз техника наада. Онон биир чааһынай уон-на үүт таһар шассыларын, биир эмэ МТЗ тракторы туһанарга суоттаналлар. Ол оннугар үүтү таһыла чааһынай массынаны ту-һанарга быһаарыммыттар. Барыта кыһалда, туох үүт-хайаһас баарынан дьаһа-нарга күһэллэлэр. Сылаһ нэһилиэгин биир бааһынай хаһаайыстыба-тын субу күннэрдэһи тү-бүгэ ситинник.

С. АЛЕКСЕЕВ.

тыбытыгар Томтор ос-куолата баара, онно ыш-һынын үөрөнөрбит. Мал-дэхситтэн онно юнорон кыһыннары, сайыннары бастайааннай олохсуйбут-тар эмиз бааллара. Хо-лобуур, Егор Аммосов, Яков Портиягин, Василий Посельский уо. д. а.

Отчоһу дьоннор кы-һалаттан күһэллэн итин-ник дьаһаа сүлдьыбыт-тар. Бастайааннай дьиз-уот, хотон тутуллубутта-ра, үлэллэттэр үрдүтүн оһолорлорго. Сайын он-чуттар эрэ иһирэллэрэ. Ол кэмгэ итинник көп-сөтинэн оттуур-маһынар хайдах эрэ кыһалар эбит.

Кураан сыллар сотору-сотору саллана туралла-рынан оройуон, соххооттар, арктиккыттар, предпринималар салааларга билигин өбү-гэлэриг итинник дьаһа-ныларын туһунак тол-куйдаан көрөллөрүгэр ба-һабын. Халан эрэ ту-руорсан сир бастайаан-най сыһыартардаһа, би-

дэһи өрүлүтөр.

туттуу улахан оргоду оһонһообот.

Т. СОКОЛЬНИКОВ,
үлэ ветерана.

ХОДУНАБА

Оройуон үрдүнэн бу күннэргэ барыта 47 эвено отчоһунга турунна, Ор-дук тэрээһиннээхтик Эри-лин Эристин аатынан соххо эвенолара киирдилэр. Аһардас бу хаһаа, ыктыбаттан 22 эвено үлэ-ни саһалаата. Ол иһинтэр 5—6 эвено Нуотарада уон-на Көбөһэйгэ көһөн от-туохтара. Ватэрэлэр ха-йы-үйэ хонуннулар.

Көһүү албах. Аһы-лаахтон Уус-Алдан, «Му-гудай» сылгы заводттан Мэҥэ-Хаҥалас, «Вахсыт-тан» Нам оройуоннарыгар барыталыахтара. Сирдэрэ-уоттара чуолкайданна.

Н. ЕРМОЛАЕВ.

Оттуур-маһынар от ыйа. Туох да дьэбит иһин, от, сүрүннээн, миэстэһэ бөлөмүннээхтээх. Бу аас-ныт нэһилээтэн оройуонга халла да бастакы хоту-ру туһанар, отчоһун саһалаанна. Ким, хайдах, туох баһаһынаах киирдэ?

Билигин корреспондентым С. Смирнова ити мыйыттыгыгар туһааннаах салайааччылартан ма-нык эппиттэн ылла.

Н. Н. ПОПОВ, «Вах-сыт» совхоз директора. Аһар нэһилиэгин баһы-лыга.

—Отчоһунга 10 эве-но тэрээһинэ. Итинтэн 7-тэ көһөн оттуо. Совхозка минна миэстэһигэр. В. В. Гоголев көлөнөн-илиннэн оттуур эвенога бастакы-нан хотуһаа киирбитэ. Сыһылыттар хотууру от ыйын 4 күнүттэн тыһаһ-пыттара. Бу кэлин ардах-тартан мөһөйдөттүлэр. Бу күннэргэ Ордоникондэв-ской оройуон Дьонлуну-гэр кэлин механизация-лаах эвено аттанна. Нуо-тарара Ф. Ф. Оконешни-ков көлөнөн-илиннэн от-туур эвенога биир тра-ктордаах барда. Куолума-та иһин эвено үлэллэ. То-лоонтон уонна Чыапна-раттан төрүттэн. Аһы-Салбаһа (Горнай, Кө-бөһэй ыһыһыта) К. М. Ти-рфеев көлөнөн-илиннэн үлэллэр эвенога 250 тон-на быһаһынаах оттуо. Кө-

мөһө иһин трактордаах-тар. Миэстэһэ Чыапнара ор-түгэр биир механизация аһардаах. Толоонто көлө-илин уонна эмиз механи-зация аһардаах эвенолар хаалылар. Сир кыра-һаһынан бу үе эвено эрэ үлэллэр хотуһаах. Он-тон ураты сирдэри ча-һаһаайдар толору мыйы-лар. Өссө иһин-үе эвено-ну эһин төрүтүн оһоло-бут. Халла сир буларбы-тынан ыһаһахпыт. Аһа-уһуор сирдэригэр чуол-кайдыахтаахпыт.

Эвенолар сир-уот хай-даһыттан хайа баһарар ыһаһаһа дьэһтэр үлэ-лээхтэрэ. Илиннэн, тра-кторынан, көлөнөн. Бу өр-түнэн халла да хаарчах суох. Сүрүн сорук—оту-ыһы. Ити Дьоннөгө аһы отугар да бары-

отугар түһүстүбүт. Эһах көһүлүлэх, та-һыһылаах буолан техника аһаһа хамаһа. Техника нэ-лигэ быйыл хойутаата, саппаас чаас эмиз суох. Ити Дьоннөгэ эвенолугар МТЗ-ны кытта биир ру-лоннай наада эһа. «Кир-гизстаны» ыһаһахпыт бу-натын ыраатта. Совхоз аһаһаахха кырата иһаһа наада эһа. Көстөрүн кур-дук, отчоһуну аһаһас кө-рүтэ саһалаатыбыт.

Аһылык бородууктала-рыгар райвоһар оттуур дьон испиһэһин хомуй-саһа күнү-дьыһы таах-мыталлар. Тыа нэһилик-тэригэр иһин барыта от-туур. Оһолуун-дыахтар-дыһын отчоһохторуна эрэ таһылар. Отчуоттар эрэ быһаһынаах от иһин үлэ-барыа, дьон-сэргэ туру-нуо эһа буоллаһа. Ити-

ниэхэ ол оттуур-отчоһот дьон олукса сатынар төр-дүттөн сыһаа. Иккиһин нуорма аһылык бородуу-тата иһин, отчуот аһыын бэриллиэхтээх. Манна бу-рүкүрээтээһин наадата суох.

И. А. ПИНИГИН, «Му-гудай» сылгы заводун ди-ректора.

—Быһырыан 2300 тон-на оту буһуан сыт тах-сыһыһыт, Быйыл да дойдуга, таска отчоһот кэһнэ биир 500 тоннаны аһыттыгар буһаһа та-һылар. Нуотарада 360 тонна быһаһынаах эвено-һыттыбыт. Намга Кө-бөһэй быһыһыгар 200 тон-наны оттуохтут. Иһин эвено халла сир ыһарбы-тынан барма. Куолума-тан сир сибидигин да көр-дүүбүт. Болугур миэстэ-тигэр сир оттоон эһиз эһитэ буолуо. Быйылгы мөһтөөбүт сылларыгар 800-чэһа гектардаах сир-дэрин төһүннэрин сыһаа дьаһал дьэһин. Ыраата баһарга бийһэхэ онноһор чааһыһаайдар туруорсал-лар. Ол үчүгэйтэн буол-

дэһах. «Н. И. МОНАСТЫРЕВ, «Дьулурба» коллективнай предприниме директора (Түөһэ).

—Быһырыан отчоһун манна от ыйын 20-тигэн саһалаһыта. Быйыл эр-дэһэтибит. Өссө бастакы

эвенобут от ыйын 5 чы-һыһаһаһаан түрбүтэ. Аһыһаһаан быһаһыһаан байа киирэн сэлбий-ту-рара көһө буоллаһа. Аһы-да эвенолар баһаһыһа-һыһы оһоһотулэр. Туо-райдаспаттар. Саһа та-риллиһиһит да дьону хам-саһа. «Дьулурба» дьиз-коллективнай предприни-тиһаан регистрациялан-ныһыт. Бу Сылаһ нэһи-лигэр бастаһыһаан. Ол быһыһыгар 16 бааһыһа-һаһаһыһаан барбыт-тар бааллар. Дьиз, чо-һө сиргэ түтүһуһуһаан оһолор сөһ эһа.

Быһаһаһаһаан бьиз-һыһаһаһаан Намтан кыһаһаһаһаан. Онуоһа бүһиһаһаһаан быһаһаһаһаан. Мөһэй араһа. Миэстэһаһаан бы-һаһаһаһаан. Биирдилэһаан баран, быһа түһөн көһсөһаһаан

буоһаһаһаан эрэйэһит. Намга Түбэ дьиз сиргэ тохтоһот эһин туһуһаан тыл-ос иһиллэр. Намна-быт 50 бырыһаһаһаан от-тоһотро күһаһаһаһаан. Тех-ниһа да барт мөһтөһ. Кө-һөһөһаан, техникаһаан ы-һаһа эһиһит биир эвеноһу. Эвенолар биирдин көһө өһсөһөһөһотро, муһыһа-даһаһаһаан. ДТ тракторы-һаһаан көһөһөһөһөһотро бьиз-аһаһаһаан. Т-150 дьизаһаһаан аһаһаһаан турар. Оһу өһсө-һөһөһотро, кыһаһаан от тьэһиһаһаан туһаһаһаһаан. Бу—сүрүн эрэйэһит. Онон «Аг-роснаһа» предприниме дьиз-ни көрөһөһөһотро.

Сирбитин - уопһуһуһаан үгүһтэр ордугуһуһаан эрэйэһа, быйыл үгүһу мөһ-төһа. Аһаһа сиргэ бу ар-дах өһүгэ суох буоһу. Төһө дьизаһаһаан, аһаһа эр-дэ отчоһотро мөһтөһөһөһотро. Предприниме буоһаһаан урукһу Сылаһ отделеһа-һаһаан сириттэн ыһаһаһаһаан эрэ, 500-чэһа гектары, ыһаһаһаһаан. Оһтон ураты-һаһаан чааһыһаһаан аһаһаһаан. Сир иһаһаһаан дьа-һаһаһаан бэһаһаһаан. Оһон иһаһаһаан аһаһаһаан ту-руорһаһаан сирбитингэр уоп-һуһаһаан бьизаһаһаан нэһиһаһаһаан уонна оройуон да ба-һыһаһаһаан көһө-һаһаһаан (Бүтүүһаһаан 2,с стр. көр).

ОТЧОҺУН: КИМ ХАЙДАХ САҒАЛААТА?

ЫЧЧАККА — БОЛҖОМТОНУ

**Бял булуу—
олох төрдө**

В. НИКИФОРОВ.

